

σκαλισμοῦ. Τὰ βρωμοσιάνταλα τοῦ γυμναστηρίου αὐτοῦ «Ίφιτος» καὶ τῆς Ἀμπέτειας Σχολῆς εἶνε κρυφὰ παιδιὰ τοῦ δασκάλου αὐτουνοῦ.

Τὸν θαυμάζει κανεὶς στὴν τέχνη του.

Μὰ τ' ἀφίνω γιατί πολὺ μὲ τράβηξεν ὁ τύπος. Καθὼς εἶπαμε μ' ὅλα τὰ λάθια μου καὶ ὅλες τίς παράλειψες πάντα θὰ καταλάβατε τὸ τί εἶδους καθρέφτης εἶν' αὐτὸς ὁ γκαζτενεκὴς. Πῶς μπορεῖ λοιπὸν νὰ καρτεράει κανεὶς τὴν κλητέρεψή; Ἀπὸ ποῦ νὰ μᾶς ἔρθει αὐτὴ ἡ θεὰ; Πιστεύει κανεὶς μᾶς στὰ μεταμορφωτικὰ θάματα; Ἀπὸ ποῦ, θέ μου, ἀπὸ ΠΟΥ; ;

ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΟΣ

ΤΟ ΟΝΟΜΑ «ΓΥΦΤΟΣ» ΚΑΙ Η ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Ἄς μὴν τρομάξῃ ὁ ἀναγνώστης μᾶς. Δὲ θὰ μιλήσωμε γιὰ τοὺς Γύφτους, τοὺς Ἀτσιγγάνους, ὅπως τοὺς λέγουν ἄλλοι.

Ἐδῶ ὁ λόγος μᾶς εἶνε γιὰ μιὰ παράξενη συνθήκη πούχουμε στὸ Μωριζ, στὰ χωριά τῆς Ζαχαρώς.

Ὅταν ἓνα παιδί ἀρρωστήσῃ ἀπὸ σεληνιασμό, οἱ γονιοὶ καὶ οἱ ἰδικοὶ τὸ ξεγράφουν. «Δὲν εἶνε δικό μας παιδί. Οἱ Γύφτοι, μᾶς τέρρηξαν. Γύφτος εἶνε».

Ἀπὸ τότε τὸ παιδί δὲν τὸ φωνάζουν μὲ τὸ ἀληθινὸ ὄνομά του, παρὰ μὲ τὸ ψεύτικο «Γύφτος».

Τὸ παιδί μεγαλώνει, ἡ ἀρρώστια πολλὰς φορὰς τὸ ἀφίνει, καὶ μόνο τὸ ὄνομα Γύφτος δὲ ξεκολλᾷ ἀπὸ πάνω του.

Ταλαίπωρε ἄθρωπε! Μὴν εἰμπορῶντας νὰ ρήξῃς κάτω τὸ φοβερὸ θεριὸ πού ἀφρίζει μὲς' στοῦ παιδιοῦ σου τὸ στόμα, προτιμᾷς νὰ παίξῃς μιὰ ἄνοστη, ἂν καὶ ἀνέξοδη κωμωδία! Σ' ἐγέλασεν ἡ μαντραγούρα(1) ὡς τώρα, σ' ἐγέλασε τὸ βρωμιούχο κάλι, σ' ἐγέλασεν ὁ ἀμυλονιτρίτης, τώρα παρουσιάζεται ἄλλο βοτάνι, ἡ σερεμπρίνα. Ἴσως αὐτὴν τὴ φορὰ ὁ σεληνιασμός ξεγραφτῆ ἀπ' τὶς φοβερὰς τὶς ἀρρώστιας, ἴσως πάσῃ γιὰ πάντα νὰ παρασταίνεται ἡ θλιβερὴ κωμωδία τοῦ «Γύφτου».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γ. ΠΟΥΛΑΚΗΣ

Γιατρός.

1) Μαντραγούρα καὶ παλιὰ Ἑλληνικὰ Εὐβάχεια. Λατινικὰ Belladonna.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΝΕΑ ΕΡΓΑ

Τὸ θέατρο τοῦ Μαίτερλιγκ — Ὁ Παρείσακτος.

Εἶπανε καὶ τὸ Μαίτερλιγκ συμβολιστὴ, ἀκατανόητο, τρελλό. Κι' ὅμως ὁ Βέλγος ποιητὴς δὲν ἔχει στὰ ἔργα του οὔτε ἕγνος φιλοσοφίας ἀπὸ κείνη πού δίνει τὸ νοῦ μὲ τίς διάφορες θεωρίες, καὶ πλαναίει σκοτισμένη τὴ σκέψῃ, στὰ μονοπάτια τῶν κοινωνικῶν λογισμῶν. Ἡ τεχντροπία του εἶνε παιδί κι' αὐτὴ τῆς ξεχωριστῆς ψυχῆς του, καὶ καταντᾷ φυσικὰ ἀποκρουστικὴ γιὰ τὸν πολὺ κόσμον πού δὲν εἶνε στὴ φύση του νὰ μῆ στὸν κύκλον τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς τέχνης τοῦ συγγραφέα, καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ στὸν ὀρμητικὸ δρόμον του. Τὸ ἔργο τοῦ Μαίτερλιγκ δὲν εἶνε ἀπὸ κείνα πού μιλάνε στὸ νοῦ καὶ ζητᾷν

μόνον τὴ δύναμιν καὶ τὴ βαθύτητα τῆς σκέψῃς γιὰ νὰ φωτιστοῦνε τὸ ἔργο του μιλάει στὴν ψυχὴ μὲ τὴ λεπτότητα πού ἔχει στὴν ποιητικὴ ἀντίληψιν μερικῶν πραγμάτων. Ἴσως ἡ ποίησίν του ἀξίζει μόνο γιὰ ὄσους βλέπουν τὴ ζωὴ μ' ἄλλο μάτι, αἰσθάνονται κάποιο σεβασμὸ καὶ φόβον πρὸς τὴ Μοῖρα, κι' ἔχουν βαθεῖα μέσα τους τὴν αἴσθησιν τῆς γύρω Ζήσης, γιὰ ὄσους ὀλόκληρος μυστικὸς κόσμος ζῆ μὲς' τὴ ψυχὴ τους!

*

Φαντασθῆτε πῶς βρίσκεται κανεὶς σ' ἓνα ἔρημον σπιτί καταμεσῆς μεγάλου δάσου. Γύρω τριγύρω θεόρατα δέντρα τὸν ζώνουν. Εἶνε μονάχος καὶ στεναχωριέται, ἀνοίγει τὸ παράθυρον καὶ κάθεται συλλογισμένος. Τὸ ἡλιοδασίλεμα ἀπλώνει μέσα στὶς κάμαρες μεγάλες σκιές. Ὅλα τὰ πράγματα γύρω ἀρχίζουν νὰ σκοτεινιάζουν. Ἐνα μικρὸ ποταμάκι σιγοκυλάει παρακάτω μουρμουρίζοντας. Πέρα ἀπὸ μακριὰ ὑποστατικὰ ἀκούγονται κάθε τόσο γαυγίσματα σκύλων. Ἰστέρα βαθεῖα ἤσυχία καὶ πάλιν... Προβαίνει ἀρχὰ τὸ βράδι. Πού καὶ πού σ' ἀπόμακρα ποιμενικὰ σπιτάκια ἀνάβουν ἓνα μὲ τ' ἄλλο τὰ νυχτερινὰ φῶτα. Στὸν οὐρανὸ ἀρχίζουν νὰ φέγγουν τ' ἄστρα. Ἐνας διαβάτης περνᾷ πέρα. Τὸν ἀκολουθεῖ μὲ τὸ μάτι ἴσαμε πού χάνεται μακριὰ πίσω ἀπὸ κάτι δέντρον.

*

Στὸ μονιασμένον αὐτὸν ἄνθρωπον χίλιες σκέψεις θὰ γεννηθοῦν τότε μὲ μιὰς στὸ νοῦ του. Σιγὰ σιγὰ θ' ἀρχίσουν νὰ ξαναγυρίζουν στὴν ψυχὴ του γλυκύτατες θύμησες, παλιὰς ξεχασμένες ἀγάπες, ὠραίες στιγμῆς πού πέρασαν. Ἄξαφνα κάτι θὰ δαγκάσῃ ἀπὸ τομα τὴν καρδιά του. Θὰ θυμῆται τίποτα τραγικόν! Ἄν ἔχασε στὴ ζωὴ του πολυαγαπημένον του πρόσωπον εἶν' ἀδύνατον νὰ μὴ τοῦ ἔρθῃ στὸ νοῦ του, καὶ νὰ μὴ ξανακισταθῇ τὴν πρώτην του λύπην ὅχι πιά μὲ τὴν παλιὰ τῆς δύναμιν, μὰ σὰν ἐλαφρότατη τώρα πνοὴ μελαγχολίας ἕστερα πάλιν θὰ φύγουν οἱ μαῦρες συλλογὴς καὶ θὰ πετάξῃ ἡ ψυχὴ του σὲ καμμιά παλιὰ του ἀγαπητικιά, ἀγέρας θὰ γυρίσῃ στὰ νεανικά του χρόνια, ἂν εἶνε νέος στὰ παιδικὰ του, κι' ἂν εἶνε παιδί θὰ θυμῆθῃ ἴσως κινὰ ξανθὸ μωρουδέλι πού ἔπαιζε μαζί του τὶς κοῦκλες σὰν εἶτανε ἀκόμιν βρέφος. Κι' ὅταν πιά νυχτώσῃ, κι' ὅλα τριγύρω σωπάσουν θὰ φοβηθῇ μοναχός του, ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου θαρτῆ ἐπιμόνα νὰ καθῆσθαι σὰ μαῦρος κόρακας στὴν ψυχὴν του ἀνοίγοντας τὰ φτερά του γιὰ νὰ σκεπάσῃ καὶ νὰ σβύσῃ κάθε ἄλλη σκέψῃ. Θὰ κλείσῃ τὸ παράθυρον γιὰ νὰ κοιμηθῇ κι' ὅμως δὲ θὰ μπορέσῃ. Ὁ παραμικρότερος κρότος θὰ τὸν τρομάξῃ. Τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων πού πρὶν ἴσως τὸν φχαριστοῦσαν θὰ τὸν ταραξούν. Ἄν σηκωθῇ ἄξαφνα ἄλαφρος ἀγέρας κι' ἀρχίσουν νὰ σιγοψιθυρίζουν τὰ φύλλα τῶν δέντρων, θ' ἀφιγκραστῇ ἡ ἀκούσῃ νομίζοντας πῶς κάτι λίνε μεταξύ τους γι' αὐτὸν, γι' αὐτὸν πάντοτε. Ἰδέες πολλὰς, ἀλλόκοτες, περιεργές, ζωντανεμένες σὲ χιλιάδες μορφάς, σχήματα τρόπους, χρώματα θὰ παρουσιαστοῦνε μπροστά του, Ὅλος ὁ ἰσωτερικὸς κόσμος ἐξύπνησε πιά καὶ χορεύει γύρω του δαιμονικὸ χορὸν.

*

Μιὰ τέτοια πνοὴ αἰσθημάτων καὶ συγκινήσεων εἶνε τὸ θέατρο τοῦ Μαίτερλιγκ. Ἄκούγοντας ἔργο του μπορεῖς νὰ μείνης μὲ τὴν ἴδια περιεργὴν ἐντύπωσιν πού σου δίνει κι' ἡ βαθεῖα αἴσθησιν τῆς Φύσης. Οἱ ρεμβασμοὶ οἱ μυστικώτατοι τῆς ψυχῆς εἶνε πολ-

λὲς φορὰς τόσο ἀληθινὰ ζωντανεμένοι πού νομίζε κανεὶς πῶς ὅσα κινεῖνται καὶ λέγονται στὴ σκηνὴ εἶνε ἀπ' τὴν ἴδια κρυφοζωὴν τοῦ παριμένα. Δυνατὴ προσπάθεια λοιπὸν νὰ κινηματογραφῆσῃ τὸν ἰσωτερικὸν κόσμον πού ἀσυναίσθητα ζῆ μέσα μᾶς. Ἐτσι ἐξηγεῖται εὐκόλῃ πῶς ὁ Μαίτερλιγκ εἶνε ἀκατανόητος γιὰ πολὺν κόσμον. Ὁ Βέλγος ποιητὴς δὲν ἔχει νὰ πῇ πολλὰ πράματα σ' ἓναν ἄνθρωπον πού ἡ φύσῃ, καὶ τὰ παράδοξά της, τὸν ἀφίρουν ἀσυγκίνητο καὶ πού ἡ ἀνέμῃ τῆς ψυχῆς του δὲν ἔχει γύρω σὲ τί νὰ στριφογυρίσῃ. Γιατὶ οἱ θεατῆς ἢ ἀναγνώστες εἶνε κείνοι πού παίζουν τὸ δράμα ἢ συγγραφῆς μόνο φροντίζει μὲ τὴν τέχνην του νὰ τοὺς ἐξυπνήσῃ τὸν ἰσωτερικὸν τους κόσμον.

*

Κ' ἡ τεχντροπία του καταντᾷ πολλὰς φορὰς παραδοξήν, ἀκατανόητην. Μέσα στὰ ἔργα του καὶ τὸ πρὸ μικρὸν πρᾶμα ἔχει τὴ θέσιν του καὶ καμμιά φορὰ ἐκεῖνο πού σ' ἓνα κοινὸ θεατῆ ἢ ἀναγνώστη περνᾷ ἀπαρατήρητο σ' ἓναν ἄλλον δίνει ὀλόκληρον μυστικὴν ἐντύπωσιν. Τὰ λυγίσματα τῶν σκύλων καὶ τῶν κοκῶν τὸ λάλημα, τῶν ἀγδονίων τὸ τραγοῦδι, τὸ φτερούγισμα τῶν πουλιῶν, τὸ νερὸ πού κυλάει σιγαλινὰ στὸ ποταμάκι, ὁ ἀγέρας πού σηκώνεται ἄξαφνα, ἐδῶ τὸ σκότος ἐκεῖ τὸ φῶς, τὸνα ἕστερα ἀπ' τ' ἄλλο ἀπότομα, τῶν δέντρων τάλαιφρον μουρμουρίσμα, τὸ φεγγάρι πού αἰμάτινον θὰ προβάλλῃ πίσω ἀπ' τὸ βουνόν, ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης κι' ὅλες οἱ μυστικὲς τῆς ψυχῆς αἰσθησες πλέκονται στὰ ἔργα τοῦ Μαίτερλιγκ ἄλλοι σὲ ποιήματα ἑκτακτῆς ὀμορφίης κι' ἄλλοι σὲ εἰκόνες ὑπέροχης φρίκης τραγικῆς. Μ' ὅλ' αὐτὰ τὰ σύμβολα ἔτσι ἀρμονικὰ δεμένα μὲ τὸ μυστικὸν πού μοναχὰ ὁ ποιητὴς ξέρει, κατορθώνει νὰ συνταράξῃ μέσα μᾶς τὸν ἰσωτερικὸν κόσμον. Κι' ὅπως μὲς' τὴ μαγείαν τοῦ μυστηρίου μιὰς ὠραίας νύχτας νοιώθουμε παράδοξον συναίσθημα καὶ ἐξυπνοῦνε μέσα μᾶς οἱ κοιμισμένοι ἀντίλαλοι τῶν περασμένων, ἔτσι καὶ στὰ ἔργα του καταφέρνει νὰ μᾶς βάζει μέσα σ' ἓνα τέτοιον κύκλον σκέψεων κι' αἰσθησεων πού ὀλόκληρον νὰ ξεσκεπαζέται μπροστὰ μᾶς ἡ τραγικότης τοῦ μοιραίου καὶ τῆς ζωῆς.

*

Ἀπὸ τὰ δράματά του «Οἱ ἑπτὰ Πριγκηπίδες» «Ἡ πριγκηπέσσα Μαλέν» «Ὁ Παρείσακτος» «Οἱ Τυφλοὶ» εἶνε κείνα πού περισσότερο ταιριάζουν σ' ὅσα εἶπα. Τὰ λοιπὰ ἔργα του ἄλλα εἶνε μὲ διαφορετικὴν μορφήν, κι' ἄλλα ἀπὸ τὴν ἴδια τεχντροπία, μὰ μὲ ἰδέαν πολὺ πρὸ ἐξωτερικῆν.

*

Ἡ ὑπόθεσιν τοῦ «Παρείσακτου» πού παίχτηκε τὴν περασμένη βδομάδα ἀπὸ τὸ θέατρο Οἰκονόμου εἶνε αὐτὴ: Μὲς' τὴ σάλλα ἐνός παλιοῦ πύργου σ' ἔρημῃ ἐξοχῇ εἶνε μαζωμένοι ὁ γέρον — παπούς — ὁ πατέρας — ὁ γαμπρός — τὰ τρεῖς κορίτσια. Στὴ διπλανὴν κάμαρα βαρεῖα ἀρρωστὴ εἶνε ἡ ἄλλη κόρη. Σ' ὅλων τὰ πρόσωπα εἶνε ζουγραφιστὴ ἡ ἀγωνία τῆς ἀνησυχίας. Περισσότερον ἀπ' ὅλους ὁ γέρον — Παπούς — τυφλὸς ὀδοντάρης μὲ τὸνα πόδι στὸν τάφον βρίσκεται σὲ μεγάλην φόβον. Κάθε λίγο ρωτᾷ τοὺς ἄλλους γιὰ τὴν ἀρρωστὴν καὶ ἐνῶ ἐκεῖνοι θέλοντας νὰ τὸν ἡσυχάσουν τοῦ λένε πῶς πᾶει καλύτερα ἐκεῖνος μὲ τὸ προαίσθημα του πού τὸν κάνει νὰ τρομάξῃ ὅλα τὰ γύρω του, δὲν τοὺς πιστεύει. Κάνει ἐρωτήσεις πολλὰς, περιεργές, ἀλλόκοτες γιὰ τὸ κάθε τι ὅλοι πιά τὸν νομίζουν ξαναμωραμένο καὶ δὲν τοῦ ἀπαντοῦνε. Περι-